

per huisgezin van 5 personen, groot en klein, oud en jong.

De bilan van den cijns sluit dus met : meer ontvangsten en meer schulden bij.

De eenvoudigste maar eerlijke en verstandige huismoeder doet het beter.

De cijns voert België onvermijdelijk naar het bankroet, gelijk bovenstaande cijfers bewijzen.

Zien wij nu den afgrond van onzedelijkheid, wanhoop en ellende, waar deze gevloekte regeringswijze België naar geleept heeft.

België telde :

<i>Onwettige kinderen</i>	
1840	8,751
1887	15,449
<i>Zelfmoorden</i>	
1870	441
1887	766
<i>Correctionele zaken</i>	
1835	17,081
1886	31,227
<i>Zaken voor enkele politie</i>	
1835	11,584
1886	100,687
<i>Bedelaars</i>	
1870	4,836
1886	15,858
<i>Gevangenen</i>	
1874	30,952
1887	88,827
<i>Zaken voor de handelsrechtbank</i>	
1835	4,571
1886	35,786
<i>Krankzinnigen</i>	
1858	6,475
1878	10,020

Weet nu dat België in 1840 4 miljoen 72 duizend inwoners telde en in 1887, 5 miljoen 90 duizend.

Hoe moeten de ellende en de smart niet zijn geklommen, om tot die verdubbeling van krankzinnigen, onwettige kinderen en zelfmoorden, om tot de nog ergere vermeerdering der veroordeelden en bedelaars te komen.

En het stelsel dat de wanhoop deed stijgen in het hart van honderd duizenden durft zich beroemen op 60 jaren vrede, vrijheid en welstand !

Niet 't volk alleen werd getroffen ; ziet hoe de zaken voor de handelsrechtbank van 4 op 35 duizend stegen en dan zult gij een denkbeeld hebben van het afschuwelijke regiem, dat niet eens zijne eigene troetelkinderen kan beschermen !

En terwijl het werkende deel der natie zijne martelaars en zijn lijden zag stijgen, klom de rijkdom in handen van enkelen, werden deze machtiger en onbeschaamder en strekte de plaag der kloosters zich als eene besmettelijke ziekte over ons ongelukkig vaderland uit.

België telde

<i>Mannenkloosters</i>	
In 1846 137 met 2,051 kloosterlingen	
» 1856 145 » 2,383 »	
» 1866 175 » 2,991 »	
» 1880 200 » 3,600 »	

<i>Vrouwenkloosters</i>	
In 1846 642 met 9,917 kloosterlingen	
» 1856 848 » 12,247 »	
» 1866 1144 » 15,205 »	
» 1880 1472 » 17,996 »	

Van nog meer betekenis is de opgave van den rijkdom van slechts **130 kloosters** in de groote steden van België, die in 1866 maar het **12 deel uitmaakten** van het totaal der bestaande kloosters in ons land.

Brussel	31	9,27,35	6,916,320
Gent	22	26,59,65	5,937,624
Brugge	22	15,37,79	1,173,180
Antwerpen	22	11,47,27	3,848,040
Luik	15	13,60,82	3,280,000
Bergen	10	3,27,01	1,052,000
Namen	8	6,63,99	1,190,000

Dus : **drie en twintig miljoen drij honderd zeven en negentig duizend vijf honderd vier en zestig franken** waarde aan onroerende goederen voor het twaalfde deel der kloosters.

Deze cijfers dagteekenen van 1866. Zij geven alleen de waarde op der eigendommen van **130 kloosters**. Berekend men den rijkdom der 1672 kloosters die

reeds 14 jaar later, in 1880, bestonden, dan mag dit cijfer met 12 vermenigvuldigd worden en men krijgt 280 770,768 ; **twee honderd tachtig miljoen, zeven honderd en zeventig duizend zeven honderd en acht en zestig franken.**

De roerende goederen, zooals meubeleering, kerksieraden, vee, aandelen in ondernemingen enz., bedragen meer dan de waarde der onroerende goederen, gebouwen, gronden enz.

Laat ons gematigd zijn en aannemen dat de roerende goederen slechts de waarde hebben der onroerende eigendommen en dan krijgen wij :

$$280,770,768 \times 2 = 561,541,536$$

of **vijf honderd een en zestig miljoen** vijf honderd een en veertig duizend, vijf honderd zes en dertig frank.

En dat was in 1866 !

Sedert dien zijn die eigendommen vergroot, door de rente en de aftrogelarijen van allen aard. De officieele cijfers zijn voor zooveer wij weten, sedert dien tijd niet meer verschenen, maar in volle gerustheid mogen wij aannemen, dat 21,566 paters en nonnen nu in België leven met een kapitaal van 1,000,000,000, **duizend miljoen, een milliard.**

Die discipels van Christus, die vrijwillige armoede hebben gezworen, weten minstens waar hun hoofd te leggen en wij weten uit bovenstaande cijfers wat de cijns ons heeft gekost.

DE CIJNSREGEERING EN HET VOLKSONDERWIJS

Bovenstaande cijfers hebben aange-toond hoe in ons land de kloosterpest zich uitgestrekt heeft.

Ziehier nu wat de burgerregeeringen voor 's volksonderwijs hebben gedaan.

Nemen wij eerst eene statistiek van 1880, omdat zij de laatste volledige is van het tijdperk, dat, op 't gebied van 't volksonderwijs, onder de wet van 1842 leefde, wet door de twee burgerpartijen aangenomen. Beide partijen zijn verantwoordelijk voor de schandelijke feiten door de volgende cijfers blootgelegd.

België telde :

Provincie	Inwoners	Kunnen lezen en schrijven	Verhouding p. c.
Antwerpen . . .	577,232	342,914	59,41
Brabant	985,274	576,125	58,47
West-Vlaanderen .	691,764	364,360	52,67
Oost-Vlaanderen .	881,816	455,700	51,68
Henegauwen . . .	977,565	536,449	54,88
Luik	663,735	410,752	61,88
Limburg	210,851	121,567	57,66
Luxemburg . . .	209,118	153,533	73,42
Namen	322,654	226,537	70,21

Voor geheel België is de verhouding 3,187,887 personen die geleerd zijn, op 5,520,009 inwoners of 57,75 per honderd. Men neme wel acht, dat het hier alleen lezen en schrijven geldt ! Moest men als geleerd aanzien, zij die rekenen kunnen met gewone en tiendeelige breuken, iets kennen van aardrijkskunde, geschiedenis, enz., dan ware de verhouding geen 40 per honderd.

Is het geen schande, werklieden, dat na 60 jaren burgerregeering, in welk tijdstip men 3000 miljoen aan het leger verspild heeft, nog de helft der Belgische bevolking volkomen ongeleerd is ?

Is dit geen schande, in dezen tijd waarin de voorspoed van het land en de nijverheid rechtstreeks afhangt van de bekwaamheid der inwoners ?

En let op, de 43 per honderd ongeleerden zijn hoofdzakelijk werklieden, die van jongs af op 't werk zijn gestoken en geen gelegenheid hebben gehad om te kunnen leeren.

Wie kan er nu nog tegen Algemeen Stemrecht zijn, dat de scholen zou open stellen en onderhouden, met het geld dat in 't leger wordt weggeworpen ?

Waar is de werkman die niet met ons zal medegaan, om den kinderarbeid te doen regelen en het verplichtend onderwijs door te voeren door Algemeen Stemrecht ?

Door den cijns veroordeeld

Als men goed weet wie er allemaal geen kiezer is, komt het cijnsstelsel nog schandelijker voor.

Er zijn in België 565 duizend 694 personen, tot de *professions libérales* of vrije beroepen behorende. Daaronder zijn

begrepen : al de beroepen van de geneeskunde, de wetenschap, de fraaie letteren de schoone kunsten en andere beroepen als notaris, advocaat avoué enz.

Zien wij nu hoeveel kiezers er onder al die beroepen waren in 1888 89.

Schilders, beeldhouwers, bouwmeesters, 870 kiezers ; advokaten en avoués, 1272 ; bankiers 809 ; letterkundigen en dagbladschrijvers, 149 ; rechters, 840 ; geneesheeren en heelkundigen, 1816 ; notarissen, 985 ; huisschilders, 690 ; apothekers, 928 en professors, 1340. Totaal 9977 kiezers.

Zoodat al deze leroepen, die den roem van 't land hoog houden, 's lands eigendommen besturen, 's lands wetten uitvoeren, 's lands jong geslacht opleiden, zoodat dit leger mannen, dat een jaart het verstandig deel der natie uitmaakt op 565 duizend man, maar 9977 kiezers oplevert.

Dus zijn er 555 duizend dezer heeren, die, naar het oordeel van den alwijzen en onomkoopbaren Frère, hunne stem zouden verkoopen voor een druppel genever of die, volgens den *Bien public*, behooren tot de oproerige menigte, die 't land in onrust zou biengen, alles te vuur en te zwaard zou verwoesten en als eene echte horde barbaren het land voor eeuwig in het ongeluk zou helpen !

Doe wel en zie niet om !

— Wie zal met algemeen stemrecht zegepralen ?

— *Wie ?* Dat weet ik niet. Doch *wat* in elk geval bij het invoeren van het Algemeen Stemrecht zal zegepralen, dat is het verheven beginsel van rechtvaardigheid en gelijkheid.

— Maar welke partij zal er door aan het bewind komen ?

— Ik weet het niet.

— Zullen wij het zijn, liberalen en democraten ?

— Nogmaals, ik weet het niet ! Ik wil het niet weten ! Wanneer het er op aankomt eerlijk te handelen, dan vraagt men zich niet eerst af hoeveel voordeel men daaruit wel kan trekken. Men doet zijnen plicht niet uit baatzucht, maar uit plichtbesef.

Laat ons dus beginnen met eerlijk en rechtvaardig te zijn. Doen wij eerst onzen plicht en wachten wij dan af welke de gevolgen er van zullen zijn.

En, — ik ben er van overtuigd, — die gevolgen kunnen zich niet keeren tegen diegenen die zich aldus edelmoedig en rechtschapen zullen getoond hebben.

Wat er ook van zij, iets is zeker : 't is dat die partijen vroeg of laat zullen zegepralen die als middelen niets zullen gebruiken hebben dan verlichting en vrijheid, propaganda en overtuiging. Eene partij, daarentegen, die slechts rekenen mag op onwetendheid, dwang en vervolging, zoo'n partij is onwederroepelijk veroordeeld om eindelijk verpletterd te worden onder de algemeene verachting van het vrijgemaakte volk.

FRANS RETSIN.

Wat het Algemeen Stemrecht zijn moet.

Het Algemeen Stemrecht moet zich tot taak stellen, om zulk een graad van nauwkeurigheid te bereiken, dat de nationale vergadering staat tot het volk, waarvan zij de vertegenwoordigster is, in dezelfde verhouding als eene landkaart op kleinere schaal staat tot die op grotere. Zij moet het volk zijn op verkleinde schaal, zij moet zeer precies alle denkbeelden en wenschen, alle fouten en dwalingen, alle behoeften en eischen, alle fouten en alle goede zoowel als kwade eigenschappen, alle ondeugden zoowel als deugden, alle vlekken zoowel als voortreffelijkheden van het volk weergeven. De nationale vergadering moet de daguerotype van het volk zijn en evenals op de plaat van de daguerotype alles wordt weergevonden, evenzoo moet ook de stembus niets buitensluiten. Zoo heeft het Algemeen Stemrecht niet gewerkt, maar tot die werkzaamheid kan het gebracht worden.

E. DE GIRARDIN.

Eene onvolmaakte volksvertegenwoordiging is een werktuig te meer voor de verdrukking.

MEV. DE STAEL.

Lezen en Schrijven.

Een aanzienlijk getal liberalen willen rechtzinnig uitbreiding van stemrecht, afschaffing van het cijnsstelsel maar geen Algemeen Stemrecht.

Zij willen het kiesstelsel ondergeschikt maken aan de kennis van lezen en schrijven.

Waarom ? De hoofdreden die wij steeds hebben hooren opgeven luidt : Het kiesrecht uitgeoefend door de massa boeren en werklieden, zonder zekeren graad van bekwaamheid als waarborg, zou het land in handen der kerkpartij leveren.

De tegenwerping is ongegrond, onrechtvaardig en heeft onder rechtsoogpunt beschouwd geen reden van bestaan.

Immers, door de heeren aanhangers van lezen en schrijven, wordt het stemrecht hier beschouwd als eene gunst, een extra-geschenk, een diploma van Staatsburger toegekend aan hen die lezen en schrijven kunnen.

Dat is mis, volkomen mis. Een RECHT spruit voort uit vervulde plichten.

Wanneer ik gewerkt heb, krijg ik RECHT op loon en elke onthouding daarvan, is ONRECHT, onder welk voorwendsel dit nu ook geschiede.

Zoo ook spruit het staatsburgerlijk recht van kiezer te zijn voort uit het vervullen der staatsburgerlijke plichten.

Vervult de ongeleerde die nu minder als de geleerde ? Volstrekt niet. Hij betaalt belasting, wordt soldaat, en moet zich onderwerpen aan alle gestemde wetten en reglementen.

Wat zou men zeggen, moest een persoon die noch lezen, noch schrijven kan, eene wet overtreden, onder voorwendsel dat hij die niet lezen kon ? Het gerecht zou de verontschuldiging als geene goede munt aannemen, en den man veroordeelen.

Vindt gij het nu rechtvaardig, den ongeleerde den plicht op te leggen aan de wetten te gehoorzamen, zonder hem het recht te geven de wettenmakers te helpen kiezen ?

Het lezen en schrijven ware slechts onder ééne voorwaarde, en die is onaannemelijk, door te voeren.

Men zou namelijk al de ongeleerden moeten ontslaan van het betalen der belastingen, van soldaat te worden en te gehoorzamen aan de wetten. Dit is onmogelijk en anders handelen is schreeuwend onrechtvaardig.

Laat ons nu zien of het argument aan verdere bespreking weersstaat.

Het land zou met Algemeen Stemrecht nooit erger onder den hiel der papen kunen gebukt liggen als nu. Dat is geen reden, zal men ons tegenwerpen, als het anders kan, is het anders wenschelijk, en persoonlijk stemmen wij daar volmondig mede in.

Maar de vrees is ongegrond. De volksstemming in den Borinage heeft toch bewezen, dat de papen in het Walenland, met Algemeen Stemrecht, nooit boven water geraken. De betoogingen te Gent, te Brussel, enz. bewijzen hetzelfde voor de groote handels- en nijverheidscentrums van het land.

Ware het echter anders, is er dan iemand die op goeden grond beweren kan, dat het lezen en schrijven in iets het papen gevaar zou beletten ?

Kunnen lezen en schrijven is voor ons in de verste verte geen bewijs van bekwaamheid, noch van gezond verstand.

Immers al de broëkens, zusters, priesters, enz. kunnen toch lezen en schrijven, en nog duivels goed rekenen op den koop toe, iets wat wij, tot onze schade en schande dagelijks ondervinden.

De katholieken zien er volstrekt geen bezwaar in de menschen te leeren lezen en schrijven. Wel integendeel, men kan zich zoowel aartsdom lezen in de paapsche schriften, als men zijne hersenen ontwikkelen kan door degelijke lektuur. En de laatste is nu toch nog uiterst zeldzaam op den buiten en in de kleine steden onzer negen provinciën.

Wat zou er gebeuren met het lezen en schrijven, met het oog op den vermoedelijken uitslag der kiezingen ? Dat de papen onvermijdelijk nog de meerderheid zouden behalen in de distrikten waar ze tot hertoe den baas waren.

Men raadplege de statistiek, die de verhouding geeft van een aantal inwoners kunnende lezen en schrijven, voor de ver-